

הדמיונות והחילוקים בין נר חנוכה לנר שבת - שיעור 409

I. אם צריך שריפה להשמן הנותר ולהפתילות אחר חנוכה דעת הרמב"ן בשיטת הרי"ף דאפילו כבתה בתוך חצי שעה דמותר להשתמש בשמן אע"ג דמעיקרא הקצה לצורך כל החצי שעה דקי"ל כבתה אין זקוק לה, וכן משמע מהמאירי (שנת כ"ח) דכיון דבדיעבד יצא אף תורת איסור הנאה פקע (עיין בר"ן על הרי"ף) ודעת המהרי"א שהובא בבית יוסף (סוף תרע"ז) דכיון דלכתחלה חיוב ההדלקה חצי שעה גם ההקצאה חל עליו ואסור בהנאה תוך חצי שעה אבל מכאן ואילך מותר, ודעת הרי"א"ז בשלטי הגבורים (פ"ג דשבת) דאחרי שעבר הח' לילות שעבר הזמן לגמרי מותר ליהנות בין בנר ובין בשמן הנשאר דומיא לאתרוג ונוי סוכה והיינו כקושית התוספות (שנת מ"ד. ד"ה "שגור") אמנם דעת השאלתות דכל מה שנתן בנר אפילו יותר מכדי חצי שעה אסור בהנאה אפילו אחר חנוכה ולא דמי לנוי סוכה ואתרוג דהתם לא מקצה להו אלא לימי החג לפי שעשויים להשאר אחר החג ולא מקצה להו למצותן לגמרי אבל שמן ופתילה שעשויים להתעבר לגמרי מקצה אותן למצותן לגמרי משא"כ בנר שבת דהתם אף בעודו דולק למצותו נהנין ממנו ולכן אין צריך לשרוף פתילי נר שבת (עיין בר"ן והבית יוסף סוף תרע"ז ושורת שבט הלוי ג - פ"ג) ועיין בשו"ע (תרע"ז - ד) דהנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור עושה מדורה ושורפו דהיינו שלא נתן תחלה רק כשיעור הדלקה ונככה באמצע ונותר אבל אם נתן הרבה ונותר מותר להשתמש בו לכתחלה כמו שכתב לעיל (תרע"ז - ג) ויש פוסקים שסוברים דאם נתן השמן בסתם הוקצה כל השמן אם לא דהתנה לכתחלה שלא יאסר אלא כשיעור (מ"ב תרע"ז - סק"ק ומ"ב תרע"ז - סק"ז) ובזה מתרץ הסתירה בהמחבר (תרע"ז - ג ותרע"ז - ד) למעשה טוב ליזהר לשרוף הפתילות והנותר מהשמן ומ"מ יש כמה צדדים להקל כנ"ל

II. הכללים - אשה המדליקה נרות שבת בחדר אוכל מוציאה כהדלקתה גם את בני הבית שאינם נמצאים בבית בשבת זו (א"ח א"ח) אם בני הבית האלה שאינם נמצאים בבית האוכלים בשלחן שמדליקים בו נרות (א"ח א"ח) וגם יש אור בחדר שבו הם לנים (א"ח א"ח) ואפילו אם האור בא לחדרם רק מן הפרוזדור או מן הרחוב הרי פטורים מהדלקת נרות. ואם אין מדליקים עליו בביתו הרי הוא חייב מצד הדין להשתתף אם אין סומך על שלחנו. ואם יש לו חדר מיוחד חייב להדליק שם בכרכה אם אין שם אור (שו"ע רס"ג - ו-ז) ואם האורח סמוך על שלחן בעל הבית דינו כאחד מבני הבית ואין צריך הדלקת אשתו ופטור מנר שבת אם יש אור בחדרו ואם לאו צריך להדליק בכרכה. ועיין בשש"כ (חלק ג - פרק מ"ה - ג)

III. הציוורים

(א) אשה נשואה המאושפזת בבית חולים או יולדת הנמצאת בבית הכראה וכדומה מכיון שבעליהן מדליקים נרות שבת בכרכה בביתם הרי נפטרו מחובת הדלקת נרות (א"ח א"ח) אם אמנם יש אורה בחדרן (א"ח א"ח) ואחד מדליק נרות לכולן (א"ח א"ח) ומכל מקום המנהג הוא שכל אשה נשואה מדליקה במקום אכילתה ומברכת. ועיין באשל אברהם (רס"ג - ח) דכבר קבעו חובה על עצמן שלא תהיה שום אשה שנישאת לאיש בלי הדלקת שני נרות ופשיטא דשייך בזה אשר קדשנו במצותיו. ובפרט אם האשה תכוון שלא לצאת בהדלקת נרות של בעלה בביתו עיין (תרע"ז - ג) ברמ"א ובמ"ב (ס"ק ט"ז) עיין בשש"כ (חלק ג - פרק מ"ה - ו) ועיין עוד בקצות השלחן (ט"ז - ס"ק כ"ד) דמכיון שאוכלות כולם מבעל הבית אחד אי אפשר שכולן תדלקנה בכרכה אלא אשה אחת תדליק ותוציא את חברותיה ואינו דומה להא דסימן (רס"ג - ח) דשאני התם כשכל אחד משלו אוכל ויש היתר של תוסיף אור

(ב) הסועד עם בני ביתו בליל שבת אצל אביו וחזור לביתו לישן יש עליו חובת הדלקה בביתו ודינו כאורח שיש לו חדר מיוחד ומדינא צריך להדליק שם בכרכה והכי עדיף טפי ויעשו נרות ארוכים שידלקו עד שיחזרו לבתיהם (סעיף ט) מיהו אם אינם הולכים מביתם מיד אחר הדלקת הנר ונשארו שם עד שעה שמתחיל להחשיך ליכא איסורא אם כיבו קודם שיחזרו (מ"ג ס"ק מ"ח) וגם כשאין חוזרים לביתם בגמר הסעודה ויש להם חדר שינה בבית ההורים טוב שתדליק בחדר השינה. אמנם ודאי שאם קיים חשש כל שהו של דליקה בהשארת נרות דולקים מוטב שתדליק בחדר האוכל. עיין בספר חובת הדר (דף ט"ז) ושורת משנה הלכות (ה - מ"ח) וכן כתבו בשם הגר"מ פיינשטיין

(ג) לענין הדלקת הנרות במלון או במקום שאין בו צורך כלל לנרות

1. עיין בספר "Radiance of Shabbos" שכתב בשם רב משה שאם מדליק נר חשמל למצות נר שבת אינו יכול לברך על הדלקה זו אבל יש חולקין (דף 19) ועיין בספר חשמל בהלכה (דף 13)
2. ועוד כתב שם בשם רב משה והגר"י קמנצקי שנהגו לכבות הנרות חשמל וחזרו והדליקו אותם לשם נר שבת ואח"כ הדליקו נרות שבת שלנו ומברך על שניהם ביחד משום חשש

ברכה לבטלה שנרות שלנו אין מוסיפים אור אם נרות החשמל דלקו. ועיין בשש"כ (עפ"י) שתברך קודם שחזר והדליק את החשמל

3. ועיין בשש"כ (חלק 3' - מ"ג - הערה קע"ח) בשם הגרש"ז אויערבך דצ"ע בנרות של שמן אשר בזמננו לא נהוג כלל להדליקם לכבוד או להרבות באור על ידם וליהנות מריבוי האור א"כ כשיש כבר אור חזק ובהיר הרי ליכא כלל שום שמחה יתירה מזה וא"כ איך אפשר לברך על זה ועיין שם שכתב טעמים להתיירא ועדיין צ"ע ושמעתי דנשי רב משה פיינשטיין ורב דוד Steinwurtzל ורב שלמה זלמן ברוין הדליקו נר שעוה לשבת ועביד כמר עביד ועביד כמר עביד. ובסידור האריז"ל הובא להדליק לפחות שני נרות של שמן

ד) **בחורים הגרים בישיבה** הרי מכיון שזהו מקום מגוריהם הקבוע דינם כמשפחה אחת גדולה אם יש שם אחראי מטעם המוסד ידליק במקום אכילה בברכה ואם לאו ידליק אחד מהם נרות בחדר האוכל וכולם יוצאים ידי חובה ולא די בהדלקת נרות במקום אחד כי לא כל האוכלים יוכלו לראות אותם ועיין בשש"כ (הערה ל"ו) בשם הגרש"ז אויערבך דאם מדליקים חשמל בחדר האוכל ומתכוונים בברכת הנרות שגם מאור החשמל הוא לכבוד שבת שפיר דמי אפילו מדליק רק שני נרות בצד אחד השולחנות

ה) **אחים ואחיות לא נשואים** האוכלים בבית הוריהם כאשר הללו שובתים מחוץ לבית הרי חשוב משפחה אחת כיון שאוכלים מקדירה ומעיסה אחת ואחד מדליק לכולם עיין בשש"כ (עפ"י דף ט)

ו) **בהרבה בתי מלון** הונהג שמשימין שלחן אחד בזוית החדר וכל האורחים מדליקים שם עיין בשו"ת חמדת צבי (ב' - י"ט) שכתב דשתי רעות עושים בזה דעיקר כבוד שבת בנרות שעל השלחן שאוכלים שם וגם יש חשש ברכה לבטלה כמה שמדליקים בפרוזדור ולא נהנה מן האור והיה ראוי שידליקו על השלחן או לכה"פ כל אחד בחדרו

ז) **עיין בשש"כ** (מ"ה - ט) שתדליק את הנרות בקירוב מקום לשלחן האוכל (ולא תדליק אותם כפינה מרוחקת ממקום אכילתם) או בחדר המיוחד. ואם מדליקים לא באותו חדר שאוכלים שם דלאו שפיר עבדי. ועיין בספר *Radiance of Shabbos* (דף 13) בשם רב משה פיינשטיין דאם הדלקת הנרות מרוחקת ממקום אכילתם חשוב לברכה לבטלה. ולמעשה צריך כל אשה להדליק לכל הפחות נר אחד במקום אכילה בברכה (שו"ע סעיף ה' - וצ"ל ד"ה "שתי פתילות")

IV. הערות

א) **אשה ששכחה ולא הדליקה** אור בבית לכבוד שבת תוסיף מכאן ולהבא נר אחד אבל אם שכחה מה שרגילה להוסיף על השנים אין קונסים אותה וגם אם המקום היה מואר חשמל י"א דלא קנסינן לה ויש מחלוקת אי קנסינן על נר יו"ט דיכול להדליק אפילו אחר הסעודה (שש"כ 3 - מ"ג - כ"ח - ב') וכ"כ בקובץ מבית לוי בשם הגר"ש אלישיב שלא קנסינן אם לא הדליקה מחמת שהיתה עסוקה בטיפול בבנה החולה אינה צריכה להוסיף וגם אם הדליקה נרות וכבו דינה כנאנס וע"ע בספר לקראת שבת (דף כ"ז) שהביא דעת המהרי"ל שגם באונס צריכה להוסיף נר לכפרה ולפי"ז יולדת שלא הדליקה אפילו משום אונסים צריכה להוסיף נר נוסף ועיין בשו"ת משנה הלכות (ז' - ל"ז) והכל תלוי אם מוסיפים משום קנס או כפרה ובנר חנוכה אין שייך קנס זו

ב) **יולדת מוסיפין נר לתינוק הנוולד** דלפי שיטת הרמב"ם בנר חנוכה שהבעל הבית מדליק נר לכל אחד והכי נמי בשבת (שו"ת משנה הלכות ז' - ל"ה) ויש אומרים לפי שלא דלקה לשבת זו צריכה כפרה

ג) **יש מחמירין שלא לטלטל הנרות אחר הדלקתן** ולכן הנשים שמדליקין בסוכה ומטלטלין לתוך הבית לא יפה הן עושין (מ"ב רס"ג - מ"ח) וכ"ש במקום שאין משתמשין בו למקום שמשתמשין בו דהדלקה עושה מצוה ודומה לנר חנוכה

ד) **הבנות שבבית שהגיעו לחינוך** המדליקות נרות שבת טוב אם יכוונו הבנות שלא לצאת בהדלקת אמן ואולי אף תדלקנה לפני שהאמא מדליקה (שש"כ מ"ג - הערה ג) וה"ה בנר חנוכה

ה) **האורח** הסומך על שלחן בעל הבית בלא קביעות הוי כבני ביתו ואפילו שיטוף אינו צריך שהחייב הוא במקום האכילה משא"כ בנר חנוכה שהוא על הבית והרי אין הוא קבוע בביתו וצריך הדלקה או שיטוף (שש"כ מ"ה - הערה ה')

ו) **מצוה מן המובחר שיעשה נרות ארוכות** שיהיו דולקות עד הלילה אף שרוצה לאכול מבעוד יום מ"מ אם אינן דולקות עד הלילה יצא שיש לו הנאה ושמחה מן הנרות בשעת אכילה (מ"ב רס"ג - מ) משא"כ בנר חנוכה

ז) **אין מדליקין מנר לנר** עיין בבה"ל (רס"ג - ה' ד"ה "שתי פתילות") דצריך שמש להדלקת נר שבת (בשם אליהו רבה)

נפסו לעלוני נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא בר' יעקב ארזבי ע"ה יאמי אורתי' בעלזא רחל בר' גרשון חנוך העניך הכפן ע"ה